

הגהות וציונים

כַּל **הַמִּנְחוֹת שֶׁנִּקְבְּצוּ שִׁילָא לְשִׁבּוֹן כְּשִׁירוֹת אֶלְא שִׁילָא עַלְו לְבַעֲלִים כו'.**

סיפא ד' עבודות יש בקומץ כנגד ד' עבודות שיש בדם כדאמרינן לקמן בפרק ב (דף טו.) ובפרק קמא דזבחים (דף ז.) ובאותן ד' עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן ומחשבת פיגול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אף על גב דבעי כהונה. ובפרק קמא דזבחים (דף ז:) ילפינן מקראי למחשבה פוסלת בזבחים בד' עבודות ושאר הזבחים ילפינן משלמים בהיקישא דזאת התורה ומקרא דמוזא שפתיך ומזריך להו, ונראה דלמנחות נמי ילפינן למזאה משלמים מההיא

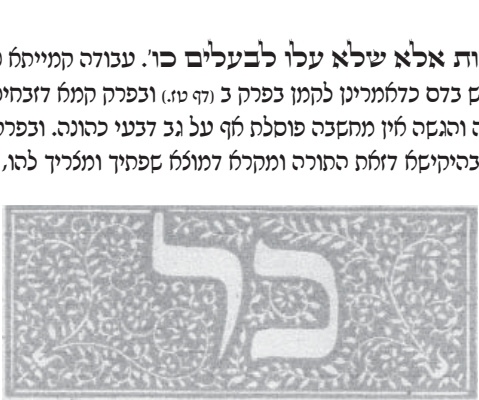
כַּל **הַמִּנְחוֹת שֶׁנִּקְמְצוּ שְׁלָא לְשַׁמֵּן** כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת: **כְּשֵׁרוֹת.** וקומצן נקטר וסיירהן נאכלין: **אַלְא שְׁלָא עַלְו לְבַעֲלִים לְשָׁם חֻבָּה.** דלא ילא ידי נדרו וזריך להביא אחרת לשם מרחשת: **חוץ** מ**מנחת חוטא**. כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב בזיקרא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו': ומנחת קנאות. מנחת סוטה. שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן או הוליד או הקטיר שלא לשמן או חישב באחת מעבודות הללו הריני עובד לשמן ושלא לשמן או **שלא לשמן ולשמן.** באלו שתי מנחות פסולין ואין סיירהן נאכלין, וטעמא מפרש בגמרא. והא דתנא או שלא לשמן ולשמן – דלא תימא לשמן ושלא לשמן הוא דפסולה דתפיס לשון אחרון אבל שלא לשמן ולשמן לא, קא משמע לן דאף בגמר דבריו* אדם נתפס אית לן: **גמרא:** והא קא משמע לן. מדקתני אלא משמע דכל דינא כמנחה כשירה אלא זה בלבד: **ואסור לשנויי בה שינוי אחר** כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה: **נדבה** בתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת: **אם כמה שנדרת עשית** לשמה **יהא נדר** כלומר יאלת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו: ונדבה מי שרי לשנויי בה. והכתיב אם

רש"י ד"ה או שלא לשמן.. **דאף בגמור דבריו אדם נתפס.** בכת"י נוסף: הלכך אצטריך למתני הני תרי בב"י. ונ"ב: עיין לקמן ברש"י דף קג ע"ב [ד"ה ה"ג אף בגמור דבריו אדם נתפס].

אחרי ד"ה נדבה.. **דכתיב כאשר נדרת,** נוסף בכת"י: **אלא.** מודלא כתיב תשמור כאשר נדרת אלא ועשית כאשר נדרת משמע הכי:

ד"ה אם כמה שנדרת.. **ויביא אחרת לנדרו.** בכת"י נוסף: אלמא מדמי לנדבה האי שנשחט שלא לשמו, וכיון דנדבה היא אסור לשנויי בה.

כל המנחות
פרק ראשון
מנחות

הַמִּנְחוֹת שֶׁנִּקְמְצוּ שְׁלָא לְשַׁמֵּן כְּשִׁירוֹת אֶלְא שְׁלָא עַלְו לְבַעֲלִים לְשָׁם חֻבָּה.
חוץ מ**מנחת חוטא** ו**מנחת קנאות**. **מנחת חוטא** ו**מנחת קנאות** **שקמצין שלא לשמן נתן בכלי והרך והקטיר שלא לשמן או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן**. **כיצד לשמן ושלא לשמן, לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה; שלא לשמן ולשמן, לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא: גמרא למה לי למיתנא אלא?*** **ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה! הא קא משמע לן לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה הא מנחה גופה כשרה ואסור לשנויי בה. כדרבא דאמר רבא עולא ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה. איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא. איבעית אימא סברא מושום דמשני בה כל הני לישני בה וניזיף. ואיבעית אימא קרא מוצא שפתיך תשמור**
ועשית כאשר ליי' אלהיך נדבה, נדבה נדר הוא! קרי* **ליה נדר** ו**קרי ליה נדבה, אלא*** **אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו*** **יהא נדבה ונדבה מי**

ב

היקשא גופה כמו בזבחים דמדרשא דרבי שמעון דדריש בגמרא בסמוך קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מזינן למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (דף יא.) דעיקר קרא ללדרבי יהודה בריה דרבי חיילא והוא דלתאן בא לעובדה ביד עובדה זימין כחטאת כו' ולעכב במנחת חוטא מפרש התם מדכתיב בה היא כמו בחטאת וכן מפרש נמי בפירקין בגמרא (דף ז.) מנחת חוטא ומנחת קנאות דפוסלות שלא לשמן דכתיב בהו היא. ואם תאמר ועופות דבעו לשמן כדאמרינן בגמרא וכדתנן בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סו:) מנלן, לאי מהיקשא דזאת התורה אי אפשר לומר כן לפירוש הקונטרס דפרק קמא דחולין (דף כא:) גבי עולת העוף דכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדריש התם (דף כא) כמשפט חטאת בהמה דאינו בא אלא מן החולין וציוס וציוס הימנית שהקשה שם (דף כא:) הקונטרס דמהיקשא דזאת התורה נפקא דדריש מיניה בסוף התורה (לקמן דף פג.) מה חטאת אינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ופירש בקונטרס מתוך כך דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה; ואין לתרץ דילפינן עופות מוזבחים לענין לשמן, דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין כלים כדי האי גונא פריך בפרק איזרו מקומן (זבחים דף מה:)

גבי אפון. ומיהו לפירוש הקונטרס דחולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ופירש בקונטרס מתוך כך דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה; ואין לתרץ דילפינן עופות מוזבחים לענין לשמן, דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין כלים כדי האי גונא פריך בפרק איזרו מקומן (זבחים דף מה:)

גבי אפון. ומיהו לפירוש הקונטרס דחולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ופירש בקונטרס מתוך כך דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה; ואין לתרץ דילפינן עופות מוזבחים לענין לשמן, דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין כלים כדי האי גונא פריך בפרק איזרו מקומן (זבחים דף מה:)

הקשה דעל כרחין עופות כתיבי בקרא דזאת התורה דמסיק התם (דף כב.) דציוס דחטאת העוף מציוס אורוה נפקא דכתיב בחר היקשא דזאת התורה וכן במגילה בפרק הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היום כשר למליקה דדריש בגמרא מציוס אורוה ובפרק קמא דזבחים (דף יז:) גמרא חוץ מן הפסח דריש פסח לענין לשמן למזאה מדליתקוש לשלמים מדכתיב ציוס אורוה להקריב את קרבניהם זה כבור מעשר ופסח אם כן כיון דעופות נמי מציוס אורוה נפקי שמע מינה דעופות נמי אחיין בהיקשא דזאת התורה והוא הדין לענין שלא לשמן למזאה מדליתקוש לשלמים ולעכב בחטאת העוף דדרשינן בבורת כהנים מדכתיב היא, והא דלאיטריך לן כמשפט בפרק קמא דחולין (דף כא) יש לפרש אליבא דרבי אליעזר דפרק התודה (לקמן דף פג:) דלית ליה היקשא דזאת התורה. וזריך עיון דההיא דרשא דמיייתי בפרק קמא דחולין (דף כב.) דמשלו ולא משל ליבור ולא משל מעשר דריש לה בפרק התודה (לקמן דף פג.) אליבא דרבי עקיבא ודלא כרבי אליעזר, ועוד היכי ילפינן עופות מחטאת בהמה הא חטאת בהמה דקאמר על כרחיך לאו ואןפרו של אהרן קאי דמה עניינו לשם אלא ואןחטאת בהמה דלעיל מינה קאי שמביא בעשירות שזו באה חליפין לה כדפירש שם בקונטרס וחטאת בהמה מפרו של אהרן ילפא מדאיקרי חטאת וייינו למד מן הלמד, ועוד קשה למה לי למדרש התם בפרו של אהרן משלו ולא משל מעשר תיפוק ליה כדאמרינן בסיפרי בפרשת ראה אנכי בענין דממעט עולות משום דכתיב גבי מעשר ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי, ומיהו בזה יש לומר הא דכתיב אשר לו עיקר אתא למידרש משלו ולא משל ליבור ונראה לפרש דמיתורא דרשינן כל חטאות דכתיב בפרו של אהרן את פר החטאת אשר לו דהוא מצי למכתב את הפר אשר לו* וכתיב החטאת למימרא דכל חטאות בין חטאת בהמה בין חטאת העוף משלו דייינו מן החולין ולא משל מעשר והשתא ניחא דלא הוי היקש, ומיהו אחתי קשה למה לי כמשפט לענין חולין גבי עולת העוף תיפוק ליה מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת, ויש לומר דסלקא דעתך דאתא והקריבו לחלק לענין חולין כדדריש התם דחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף מדכתיב והקריבו מתוך כך ניחא ליה דלא הוה ילפינן לה מהיקשא דזאת התורה משום דכתיב והקריבו. ואם תאמר אם כן מאי פריך התם ציוס מציוס אורוה נפקא דילמא הייתי מחלק מוהקריבו, ויש לומר דציוס אורו כתיב על זאת התורה לעולה דמשמע כל עולות. ולוג שמן של מזורע דבעי לשמן דתניא לקמן בהקומץ רבה (דף כז:) גובין שבע הזאות שבפרה דקתני בצרייתא ושפננים ושבמזורע שלא לשמן פסולות פירוש להרצות כדמסיק (דף כח.), יש לפרש דנפיק מהיקשא דזאת התורה דציוס אורוה את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרי ז) איירי נמי בלוג שמן של מזורע דאיקרי קרבן כדדרשינן בפרק ואלו מנחות (לקמן דף עג.) לכל קרבנס לרבות לוג שמן של מזורע; אבל אין לתרץ דהוי בכלל אשם מזורע, דאם כן יפסל שלא לשמו לרבי אליעזר כאשם ולקמן בהקומץ רבה (דף כח.) מסקינן דלא מיפסיל משום דהוי למד בהיקש ודבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש. והא דדריש במגילה (דף כ:) מליקה מציוס אורוה ושחיטה מציוס זבחכם ולא דריש שחיטה מציוס אורוה כמליקה משום דשחיטה לאו עבודה היא: **שִׁילָא לְשִׁבּוֹן.** לכאורה משמע דאיירי בשינוי קודש כדמפרש בסיפא לשם מנחת חוטא לשם מנחת נדבה והוא הדין שנוי בעלים כדמוכח בגמרא בפרק קמא דזבחים (דף ז.) ושמא פשיטא ליה לתלמודא בכל דוכתא דשנוי בעלים כשנוי קדש כתיורו של רבה דמשני בגמרא כאן בשנוי קדש כאן בשנוי בעלים אי נמי ממתניתין דפרק בית שמיא (זבחים דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח: **לְשִׁבּוֹן וּשְׁלָא לְשִׁבּוֹן.** בפרק קמא דזבחים (דף כ:) מסקינן דסתמן כלשמן ולמיו: **קרי ליה נדר וקרי ליה נדבבה.** משמע מהכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא ונדבה נדבה דווקא וכן בפרק קמא דראש השנה (דף א.) לענין כל תאחר. ואפילו לרבי מאיר דפרק קמא דחולין (דף ב. וסו: ד"ה אבל) דדריש טובא אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נודב כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר, שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיבוריה, אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שגא נדר ולא שגא נדבה דבתרוייהו איכא למיחש, אי נמי משום דנדר נפקא לן מכי תחלל שמע מינה דטובא אשר לא תדור לנדבה אתא: **ואם לאו יהא נדבבה.** אף על גב דבפרק קמא דראש השנה (דף א.) דריש ליה לענין כל תאחר דלא שייך ללחר שחיטה, הכא דריש מפטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה:

הגהות

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

[[]**למה לי למיתנא] אלא כו' נ"ב:** פי' דהא אמרינן לעולם ישנה אדם בדרך קצרה, א"כ י"ל למה לי למיתנא אלא דלישנא דאלא משמע דיש בהן כשרות הרבה ואין בהן שום פסול אלא שלא עלו, ואיזה כשרות יש בהן רק שהקומץ נקטר והשיריים נאכלין, ומשני דאסור לשנויי בהן. תוספות חיצוניות.

גמרא דהאי צמר והאי
שיער. נ"ב: תוספות
זבחים דף עה ע"ב [ד"ה
והאי]

מוסף תוספות

כאן בקומין בנזוזה לשים זבזו.
בחנם נקט רבא ענין זה דלא איירי ביה בקום דוכתא דתירוז זה עגמו שמהלק משום דכתיב זאת תורת המנחה היה יכול לתרץ כמו שתירץ רבה כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים בשינוי קודש כשר משום דתורה אחת לכל המנחות ושמא לפיכך שינה לשונו של רבה דהוא משמע אם היה אומר כאן בשינוי קודש דשינוי קודש כשר אפילו במנחה לשם זבח ועוד יס לומר דלייק ליגנא דברייתא דמשמע ליה קמנא שלא לשמה פסולה בשינוי קודש ולקמן דקאמר כולהו כרבה לא אמרי ולא מפרש טעמא זה ניחא לו למימר טעם השהי לכל האמוראים: אף על גב דמחשבה דלא מיינכרא היא ותיפסל. הרבה יס לחמוה למה שינה לשונו מליגנא דלעיל דריש שמעתא דמה שקורא לעיל מיינכרא קורא הכא לא מיינכרא* וחד פירושא לתרוייהו

דמיינכרא היינו שניכר שמחשבתו שקר ולא מיינכרא דהכא היינו דאין ניכר שיהא כמו שהוא מחשב אלא אדרבה ניכר שאינו כמו שהוא מחשב ושמא שינה הלשון לפי שהוא כמו נחית טעם דתיפסל לפיכך ניחא ליה למינקט הכא ולעיל על פסול לשון לא מיינכרא ובסוף שמעתא דקאמר כולהו כרבה לא אמרי אדרבה מחשבה דמיינכרא פסל רחמנא משום דקאי ארבה נקט לשון מיינכרא על פסול:
לרבי שמעון הכי גמי. משמע דרבנן לא דרשי זאת תורת החטאת אע"ג דבפרק דם חטאת (זבחים דף כג.) גבי דם חטאת שניתן על הבגד טעון כיבוס דרשין תורה אחת לכל החטאות וליכא

מאן דפליג במילי דכתיבא* בחטאת גופיה דרשין ליה כולי עלמא כגון הני דפרק דם חטאת אכל שינוי קודש לא כתיב בחטאת ועוד דכיבוס בגדים כתיב בהיהא פרשתא לזאת התורה. ואי"ת דבפרק קמא לזבחים (דף טז:) אמר רב משמיה דמבוג חטאת שקחטה לשם חטאת נחשון כשירה דתורה אחת לכל החטאות ופריך רב משרשיא לרבא מברייתא דרבי שמעון טעמא דמעשה מוכיחין עליה הא אין מעשה מוכיחין עליה לא לימא זאת תורת המנחה ומאי קושיא הא רבא הוא דמפרש הכא טעמא דרבי שמעון מזאת תורת, ואומר ר"ת דהתם גרים רבה ורבה לטעמיה דמשני לעיל כאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים, ועוד י"ל דאפילו גרים התם רבא רואה ליישב דברי רב ככולהו אמוראי דהכא, ולפיר"ת קשיא דנראה דרב משרשיא דלמדין של רבא היה ולא של רבה, ועוד יס לומר שרואה רבא ליישב גם דברי רב משמיה דמבוג אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דלית להו זאת תורת רב משרשיא כשהקשה לו מרבי שמעון היה יכול להקשות ממתניתין אלא ניחא ליה לאקשוי מברייתא דאפילו רבי שמעון דמכשר לאו מזאת תורה מכשר וכן משמע גם פירוש הקונטריס:

לשם חטאת דם ולשם חטאת עבודה זרה כשירה.
הך מילתא איתא בפ"ק לזבחים (דף טז:) בשמעתא דמבוג וכלאז קרא לזאת תורת מכשר חטאת לשם חטאת כדקאמר התם רבא לעיל אחידך מילתא דושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה אבל לשם עולה ודאי פסולה והוא הדין לשם חטאת נזיר ומזורע דכעולות דמו כיון דאין באין על חטא ואף על גב דרבי שמעון הוא דאמר לחטאת נזיר באה לפי שיער עגמו מן היין אין זה על חטא כיון דלעער יין לא מיייתי חטאת אלא דרך נזירות ועוד דמשום חטא זוטרא כי האי לא מיקרי חטאת:

כאן בקומץ מחבת לשם מרחשת גרסינן, ואית דגרסי כאן בקומץ מנחת מחבת לשם מרחשת, וסנייהם יס ליישב:

כל המנחות פרק ראשון מנחות

מנחה לשם מנחה. מחבת לשם מרחשת עלו: והא תנא מעשה מוכיחין עליה קאמר. הילכך מנחה לשם זבח גמי ליחכשר: הכי קאמר. אף על פי שאין המנחות דומות לזבחים דאף על גב דהקומץ מחבת לשם מרחשת מוכיחים דלא מיינכרא שיהא כן היא אלא ודאי ניכר שאינו כן דהא מעשה מוכיחים איכא למימר דתיפסל דודאי סבירא לן מחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שהיא פסולה אפילו הכי עלו דכתיב זאת תורת המנחה. האי לא מיינכרא לא דמי ליהוא דלעיל דרבא ורב אשי סבירא להו דמחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שפוסלת והכי מתרצי לקמן אדרבה מחשבה דמיינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות בקרבנות: ומאי אכל בזבחים אינו כן. וכיון דאמרין מחשבה דלא מנכרא שהיא שקר לא חמירא כמחשבה דמיינכרא מאי אכל בזבחים אינו כן דמשמע התם דין הוא דלא עלו משום דשחיטה אחת לכולן הא כל שכן דדין הוא דעלו במחשבה דלא מיינכר שהוא שקר היא: והכי קאמר אבל בזבחים אינו כן דהתם לא עלו שהשוט עולה לשם שלמים אף על גב דמחשבה דלא מנכרא שהיא שקר היא דהא שחיטה אחת לכולן. ואיכא למימר דתעלה לשם חובה דהא ליכא למיגזר שמא יאמרו מותר לשנות בזבחים אפילו הכי לא עלו דזאת תורת המנחה וזבח לא כחב דליהוי משמע תורה אחת לכל המנחות ותורה אחת לכל הזבחים: ותרצה. לשם חובה, אלמא תנן בזבחים (דף כ.ג.) חוץ מן הפסח ומן החטאת: לרבנן. דלית להו זאת תורת: אמר רבא חטאת חלב כו' כשירה. דלא עקר מינה גס חטאת, ולא עלתה לבעלים: עולות וגינהו. דאיכא עולות בדהייורא ואיכא למיחש שלא יאמרו לשם עולת נזיר שחט וגמאלת חטאת שלא לשמה כשירה ללהקריב. ליגנא אחרינא עולות גינהו דאין באין על ועיקר חטא אלא להקטיר ולא חשיבי כחטאת. ואית דמפרסיס עולות גינהו שטעונים נסכים כעולה מה שאין כן בשאר חטאות, ולא עיקר הוא דחניח חטאת מזורע כדלחמינן בפירק שתי מדות (לקמן דף כ.) דטעונה נסכים אבל חטאת נזיר לא טעונה נסכים: מחגי להו כולהו לפסולא. אפילו חטאת חלב שקחט לשם חטאת דם פסולה מלהקריב: לא קשיא. לרבי שמעון אדרבי שמעון: <הכי גרסינן> מחבת לשם מרחשת. דאמר הכי הריני קומץ מחבת לשם מרחשת. התם לא פריש מנחה : והא תנא כו'. ואפילו מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת גמי תהא עולה לשם חובה דהא מעשה מוכיחין: הכי קאמר. כלומר דהא ד[מעשה מוכיחין גריעותא היא דמחשבה דמיינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות והכי קאמרין אע"פ שהמנחה אינה דומה לזבחים דבמנחה אף על גב דמעשה מוכיחין ואיכא למימר דמייפסלא במחשבה דלא מיינכרא כמות שהוא אומר היא אלא ודאי ניכר שאינו כך אפילו הכי כשירה הינא דלא אידכר גם מנחה: ומאי אכל כו'. כדפרישין לעיל לטעמא דרבא: חרבה לשם צולה. דקתני דעלו: מאי אמר רבי שמעון. כלומר מאי טעמא אומר עלו הא ודאי מחשב [במנחה] דהא ליכא הכא מנא: לשם צילה בעלמא. כיון דלא אידכר בהדיא מנחת חריבה לשם מנחת צולה דברי רוח בעלמא גינהו כמאן דאמר הריני קומץ ולשם צילה לשם דבר אחר צולו: אי הכי צזבחים דמודה רבי שמעון דלא עלו אמאי מודה כי שחיט עולה לשם שלמים. תעלה לשם חובה דהכי קאמר חובה זו איני שוחט לשם לעשות שלום בין קוני לביני: אדרבה מחשבה דמיינכרא שהוא מכזב פסל רחמנא. שלא יאמרו מותר לשנות ולעבור על עבודת קרבנו: זאת תורת החטאת דלא אשכחן דלכשר ר' שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר: דרב אחא. חריבה לשם צולה, ואע"ג דשני ליה לא מייסתרברא האי שנויא דצולה סתם גמי היינו מנחה: לרבה להאי גיסא. מחשבה שאינה גלויה פסלה לה ולא הגלויה: ולרבה להאי גיסא. דמחשבה הגלויה כל שכן דפסללא. וכוון מנחה לשם זבח. מיעביא לרבי אושעיא:

הכי גמי ומאי זבחים* רוב זבחים. רבא אמר לא קשיא כאן בקומין מנחה לשום מנחה כאן בקומין מנחה לשום זבח מנחה לשום מנחה וזאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות מנחה לשום זבח וזאת תורת המנחה וזבח לא כתב. והא תנא מפני שמעשיה מוכיחין ע"יה קאמר! הכי קאמר אף על גב דמחשבה ד[לא] מיינכרא היא ותיפסל וזאת תורת המנחה* תורה אחת לכל המנחות. ומאי אבל בזבחים אינו כן אף על גב דשחיטה אחת לכולן [קבלה אחת לכולן זריקה אחת לכולן] וזאת תורת המנחה וזבח לא כתב. אלא מעתה חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשום חטאת עבודה זרה לשום חטאת נזיר לשום חטאת מצורע תהא כשירה ותרצה דרחמנא אמר וזאת תורת החטאת תורה אחת לכל חטאות! לרבי שמעון הכי גמי,

לרבנן אמר רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשום חטאת עבודה זרה כשירה לשם חטאת נזיר לשום חטאת מצורע פסולה דהני עולות גינהו, רב אחא בריה דרבא מותני להו לכולהו לפסולא ושחט אותה לחטאת לשם אותו חטאת. רב אשי אמר לא קשיא כאן בקומין מנחת מחבת לשום מרחשת כאן בקומין מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת מנחת מחבת לשום מרחשת במנא קא מחשב ומחשבה במנא לא פסלא מנחת מחבת לשום מנחת מרחשת במנחה דפסלא בה מחשבה קא מחשב*.
והא תנא מפני שמעשיה מוכיחין ע"יה קאמר! הכי קאמר אף על גב דמחשבה ד[לא] מיינכרא היא תיפסל. ומאי אבל בזבחים אינו כן?

אף על גב דשחיטה אחת לכולן זריקה אחת לכולן קבלה אחת לכולן בזביחה דפסלה ביה מחשבה קא מחשב. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי חרבה משום בלולה מאי אמר רבי שמעון? אמר ליה לשום בילה בעלמא. אי הכי לשום שלמים גמי לשום שלמא בעלמא! הכי השתא התם זבח גופה איקרי שלמים דכתיב המקריב את דם השלמים הזורק את דם השלמים הכא מנחה גופה מי איקרי בלולה? וכא מנחה בלולה בשמן כתיב בלולה בשמן איקרי בלולה סתמא לא איקרי. בולהו כרבה לא אמרי דאדרבה מחשבה דמנכרא פסל רחמנא, כרבה לא אמרי וזאת תורת לא משמע להו, כרב אשי לא אמרי משום קושיא דרב אחא בריה דרבא. מירתא דפשיטא ליה לרבה להאי גיסא ולרבה להאי גיסא מיבעיא ליה לרב אושעיא דבעי רב אושעיא ואמרי לה בעא מיניה רב הושעיא מרבי אסי מנחה לשום

ומאי זבחים. דקאמר שאין המנחה דומה לזבחים, רוב זבחים דעלמא קאמר ולא כי האי. הרגמ"ה.

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

גמרא וזאת תורת המנחה. נ"ב: תוספות לקמן דף ס ע"א [ד"ה או].

במנחה דפסלא בה מחשבה קא מחשב. נ"ב: כגון אם חישב לאוכלה חוץ לזמנה וחוץ למקומה. הרגמ"ה.

מוסף תוספות

בפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) ובפרק קמא דשזועות (דף יב.) אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה בדמיו אין אכל הוא גופיה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה הוה ליה למימר משום דגמירי דבאשם רועה. ומתוך פירוש הקונטרס משמע דלא גמירי אלא ניתוק לרעיייה בעלמא ומשמסרו לרועה כשר לעולה משם ואילך אפילו הוא בעלמו דקוב אין שם אשם עליו, ותימה גדול הוא לומר כך, ועוד דהוה ליה למימר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק, ועוד דמשמע צהדיא התם בפסחים דניתוק לרעיייה דרבנן מדדייק אמילתיה דרב הונא דהכא דלומר שחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר

לא בעי עקירה אי הכי כי לא ניתק נמי

ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ורבינו שמואל לא גרים התם כי לא ניתק נמי אלא הכי גרים אי הכי לכתחילה נמי פירוש יוכל לשחטו סתם כיון דלא בעי עקירה וחלמאי נקט ושחטו סתם דמשמע דיעבד דבשלמא אי הוה אמר ושחטו לשם עולה דבעי עקירה הוה ניחא דנקט דיעבד אפילו לאחר דכי לא בעי עקירה נמי אסור לכתחילה כמו לפני כפרה, ודוחק הוא שגמיה הספרים, ועוד דהוה ליה לשנויי גזירה אטו לפני ניתוק. ור"ת לא גרים כלן ובפ"ק דזבחים (דף ה.) ובגזיר (דף כה:) ניתק אין לא ניתק לא ובתמורה אינו ברוב ספרים בפרק ואלו קדשים (דף יח.) ובפ"ב דזבחים (דף כח.) אינו בשום ספר דקרא דהוא בזהויתו יחא לאו לפסול בלא ניתק קאתי דרעיייה דרבנן היא והכי גמירי הלכתא דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה ומשום דתקון רבנן רעיייה גזירה אטו לפני כפרה נקט תלמודא באשם רועה וקרא אתא למימר דכשר לעולה בלא עקירה דבהוייתו מה שבסופו להיות לאחר עקירה יהיה בלא עקירה דהיינו עולה כדגמירי ואין לחוש אי קאי קרא אהילכתא דכי האי גוונא אשכחנא בפרק הלוקה עובר פרתו (בברות דף טז.) דליאטריך קרא ואיטריך הילכתא והשתא ניחא הא דפריך בפסחים (דף עג.) אי הכי כי לא ניתק נמי. ועוד יא לפרש דגרסינן הכא שפיר ניתק אין לא ניתק לא דלמר קרא הוא בהוייתו יחא קודם כפרה והיכא דאבד והפריש אחר ונמלא הראשון והרי שניהם עומדים דפליגי בפרק שני שעירי (יומא דף סד.) דרב אמר מזה בראשון ורבי יוחנן אמר מזה בשני לא אמר שיהא חזירו קרב מיד עולה דבהויית אשם יחא קודם כפרה הילכך ניתק אין לא ניתק לא משום דגזרינן אטו לפני כפרה ובפסחים (דף עג.) דפריך כי לא ניתק נמי היינו לאחר כפרה אלא שלא ניתק דבשלמא אי בעי עקירה הוה ניחא דבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעוקרו לשם עולה. וא"ת ומותר הפסח דקרב שלמים לימא דבעי עקירה וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעוקרו, ועוד חלמאי לא גזרינן ביה אטו לפני כפרה כמו באשם, וי"ל דשאיני פסח שאין זמנו רק ערב הפסח מחלות ולא שייך למיגזר ביה כלל

בשאר ימות השנה. וא"ת בשלמא אשם שמתו בעליו איכא למיגזר אטו קודם מיתה ונתכפרו בעליו אטו קודם כפרה דהוא גופיה לא ליקרב עולה אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם דתנן בפרק ואלו קדשים (דף כ:) ירעו ובעי למימר בגמרא קודם כפרה דגזרינן שמה הוא עלמנו יקרב ואיתותב התם מצי איכא והלא אף קודם כפרה דיע ליקרב עולה וא"כ הוא עלמנו יקרב עולה וי"ל דגזרינן אטו אשם גופו לפני כפרה. וקאת קשה לפירוש ר"ת מנזיר (דף כה:) דרבי ישמעאל דריש ולד חטאת ותמורת אשם אי מקריב ליה קאי עליה בעשה מדכתיב רק רבי עקיבא אומר אינו לרביך דהרי הוא אומר אשם הוא בזהויתו היה ופריך למה לי קרא גמרא גמרינן ליה כל שבחטאת מתה באשם רועה ומשני אין הכי נמי וכי אתא קרא לכדרב הונא כו' משמע דהוא אתא למעוטי מהקרבה ולאו לאכשוריה להקרבה: **מכשירין** לית בהו דלחו לאחר מיתה. פירש בקונטרס חטאת יולדת מכשיר הוא כדלמרינן בפרק דם שחיטה מפני שמכשרתה לאכול בקדשים, ואגב ריהטיה לא דק שם ומשנה היא בפרק המביא אשם תלוי (כריתות דף כה.) וואתורת כהנים: עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. משמע אבל היא אם היתה חיה היתה מביאה חטאתה אחר עולתה לה עולתה לשם חובה וכן משמע [בתורת כהנים] בפרשת אשה כי תזריע שאם הביאה עולתה תחילה תביא חטאתה ממנו עולתה וכן במסכת קנים (פ"ב מ"ה) ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמרינן זה צנה אב שכל החטאות קודמות לעולה אפילו חטאת עוף קודם לעולת בהמה ואפילו דיעבד קאמר מדמשני שאני עולת מזורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר והיינו דיעבד דלכתחילה חטאתה קודמת כדכתיב בקרא צהדיא שמע מינה דבעלמא אפילו דיעבד לא ותירץ ה"ר חיים דה"ה בעלמא והא דבעי קרא במזורע משום דכתיב ביה הויה זאת תהיה בהוייתו יחא דמשמע עיובא כדלמרינן בסוף שמעתינן אף על גב דמסקינן לקמן יש מחוסר זמן לבו ביום אין לפסול בעלמא מטעם זה דלא הוי אלא כסדר מזורע כמו שאפרש לקמן: **לא יביאו יורשין חטאתה**. הגירסא מנחשבת בתורת כהנים בפרשת ויקרא בפרשת אם לא תגיע [וגו'] אחד לחטאת ואחד לעולה שממין חטאת יביא עולה שאם הביא חטאתו ומת יביאו יורשין עולתו ומנין שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין חטאתו ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה וכך יש להיות הגירסא* יכול שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין חטאתו ת"ל אחד לחטאת פ' שהחטאת קודמת לעולה ואסמכתא בעלמא היא דמהילכתא הוא דנפקא לן דחטאת שמתו בעליה למיתה אזולא: **לא נהנין ולא מועלין**. בנזיר בפרק ומי שאמר הריני נזיר ושמע חזירו ואמר] ואני (דף כד:) תנן כי האי גוונא: **ואין טעונין לחם**. אף על גב דבסמוך גבי אשם מזורע שלא לשמו קתני דטעון נסכים יש לחלק בין נסכים דשייכי בכל הקרבעות ללחם, ועוד דפירש בקונטרס משום דבעינן על כפי הגזיר וליכא. ומיהו קשה למה הטעינו כלן זרוע בשילה יותר משלח כמלואתו ושלח לשמו בפרק התכלת (לקמן דף מה:.) וי"ל דשלח כמלואתו הוי משונה יותר מדאי ועוד שלא כמלואתו נראה דהיינו בן שנה והביא בן שתיים או מחוסר זמן דהוי משונה יותר מדאי. וקאת תימה כיון דאין טעון לחם יפסול כדלמר בפרק שחי מדות (לקמן דף פט:) גבי אשם מזורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו והכא נמי יחא טעון לחם שאם אי אתה אומר כן פסלתו, ויש לחלק כמו שפירשתי דנסכים אלימי מלחם. ובפרק שחי מדות ארריך בעזרת האל:

כל המנחות פרק ראשון מנחות

ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו: תנן כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות. ואם איתא ליתני נמי חוץ ממנחת העומר! כי קתני באה יחיד באה צבור לא קתני. כי קתני באה בגלל עצמה באה בגלל זבח לא קתני. כי קתני הנך שאין קבוע להן זמן הא דקבוע לה זמן לא קתני: וכן אתה אומר באשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו. תנן כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה חוץ מפסח וחטאת ואם איתא ליתני נמי חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע! כיון דאיכא אשם גזילות ואשם מועילות דלכפרה אתו לא פסיקא ליה. מאי שנא אשם נזיר ואשם מצורע דבאו להכשיר ולא הכשירו הני נמי באו לכפר ולא כפרו! אמר רבי ירמיה מצינו שחלק הכתוב בין מכשירין ובין מכשירין, מכשירין אית בהו דאתו לאחר מיתה* מכשירין לית בהו דאתו לאחר מיתה. דתנן* האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. מתקיף לה רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי מכשירין נמי מי לית בהו דאתו לאחר מיתה? והתנן המפריש מועת לנזירותו לא נהנין ולא מועלין מפני שראויין לבא שלמים מות והיו לו מועות סתומין יפלו לנדבה מפורשין דמי חטאת יורין לים לנדבה מפורשין דמי חטאת יורין לים המלח לא נהנין ולא מועלין, דמי עולה יביא בהן עולה ומועלין בהן, דמי שלמים יביא בהן שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם. והא עולה ושלמים דנזיר דמכשירים נינהו וקא אתו לאחר מיתה! אמר רב פפא הכי קא אמר רבי ירמיה לא מצינו הכשר קבוע דבא לאחר מיתה ודנזיר הכשר שאינו קבוע הוא דאמר מר גירא על אחת משלשתן יצא.

אשם מזורע. צא הוא להכשירו לבא במחנה*, ולקמן פריך שאר אשמות נמי צאו לכפר ולא כפרו: **בגלל זבח**. עם הזבח למנחת העומר צאה עם הכבש דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם ביום הגיפכם את העומר וגו': דקבוע לה זמן. ובשעה עשרן בניסן: [דלכפרה אחו. וכשרין שלא לשמן: לא פסיקא ליה. למיתני אשם: שחילק הכתוב. דבמכשירין הקלן ובמכשירין החמיר: לא יביאו יורשין חטאתה. דזו אחת מחמש חטאות המחות חטאת שמתו בעליה וחטאת יולדת מכשיר הוא כדלמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כו.) מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב ביולדת (ויקרא יב) אחד לעולה ואחד לחטאת ווכפר עליה הכהן אלמא מכשירין קרבי מכשירין לא קרבי הכא נמי מכשירין בשלח לשמן כשרין להקריב ולא עלו ומכשירין פסולין לגמרי: לא נהנין. מדרבנן מפני דמי עולה צבהן*: ולא מועלין מפני שראויין לבא שלמים. הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו לשלמים ושלמים אין בהן מעילה דללו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים אלא בזמירותים לאחר זריקת דמים בפרק קמא דמסכת מעילה (דף יז:) סתומין. דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה: יפלו לנדבה. לשופרות, דהלכה היא בנזיר למשה מסיני, וכן מפרש בנזירות בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חזרו כו' (דף כה:) וילך לים המלח. דקין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזולא: לא נהנין. מדרבנן: ולא מועלין. דלמר בשמעמא קמייחא דמעילה (דף ג.) חטאות הגמות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוי נינהו: דמי שלמים נזיר אלא בנזיר טמא ומכשירו להתחיל נזירות טהרה: ליום אחד. כחומר שלמי נזיר כדלמרינן בלחיהו מקומן (זבחים דף כד:) ואין טעונין לחם. דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא: קבוע. דאין שם שום דבר אחר מכשיר הבעלים אלא הוא: על אחת. אפילו על חטאת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין וחלמרינן בנזירות אחר מעשה יחידי ויליף התם שפיר בפרק שלשה מינין:

אשם מזורע. צא הוא להכשירו לבא במחנה*, ולקמן פריך שאר אשמות נמי צאו לכפר ולא כפרו: **בגלל זבח**. עם הזבח למנחת העומר צאה עם הכבש דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם ביום הגיפכם את העומר וגו': דקבוע לה זמן. ובשעה עשרן בניסן: [דלכפרה אחו. וכשרין שלא לשמן: לא פסיקא ליה. למיתני אשם: שחילק הכתוב. דבמכשירין הקלן ובמכשירין החמיר: לא יביאו יורשין חטאתה. דזו אחת מחמש חטאות המחות חטאת שמתו בעליה וחטאת יולדת מכשיר הוא כדלמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כו.) מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב ביולדת (ויקרא יב) אחד לעולה ואחד לחטאת ווכפר עליה הכהן אלמא מכשירין קרבי מכשירין לא קרבי הכא נמי מכשירין בשלח לשמן כשרין להקריב ולא עלו ומכשירין פסולין לגמרי: לא נהנין. מדרבנן מפני דמי עולה צבהן*: ולא מועלין מפני שראויין לבא שלמים. הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו לשלמים אין בהן מעילה דללו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים אלא בזמירותים לאחר זריקת דמים בפרק קמא דמסכת מעילה (דף יז:) סתומין. דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה: יפלו לנדבה. לשופרות, דהלכה היא בנזיר למשה מסיני, וכן מפרש בנזירות בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חזרו כו' (דף כה:) וילך לים המלח. דקין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזולא: לא נהנין ולא מועלין. דלמר בשמעמא קמייחא דמעילה (דף ג.) חטאות הגמות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוי נינהו: דמי שלמים נזיר אלא בנזיר טמא ומכשירו להתחיל נזירות טהרה: ליום אחד. כחומר שלמי נזיר כדלמרינן בלחיהו מקומן (זבחים דף כד:) ואין טעונין לחם. דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא: קבוע. דאין שם שום דבר אחר מכשיר הבעלים אלא הוא: על אחת. אפילו על חטאת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין וחלמרינן בנזירות אחר מעשה יחידי ויליף התם שפיר בפרק שלשה מינין:

אשם מזורע. צא הוא להכשירו לבא במחנה*, ולקמן פריך שאר אשמות נמי צאו לכפר ולא כפרו: **בגלל זבח**. עם הזבח למנחת העומר צאה עם הכבש דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם ביום הגיפכם את העומר וגו': דקבוע לה זמן. ובשעה עשרן בניסן: [דלכפרה אחו. וכשרין שלא לשמן: לא פסיקא ליה. למיתני אשם: שחילק הכתוב. דבמכשירין הקלן ובמכשירין החמיר: לא יביאו יורשין חטאתה. דזו אחת מחמש חטאות המחות חטאת שמתו בעליה וחטאת יולדת מכשיר הוא כדלמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כו.) מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב ביולדת (ויקרא יב) אחד לעולה ואחד לחטאת ווכפר עליה הכהן אלמא מכשירין קרבי מכשירין לא קרבי הכא נמי מכשירין בשלח לשמן כשרין להקריב ולא עלו ומכשירין פסולין לגמרי: לא נהנין. מדרבנן מפני דמי עולה צבהן*: ולא מועלין מפני שראויין לבא שלמים. הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו לשלמים אין בהן מעילה דללו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים אלא בזמירותים לאחר זריקת דמים בפרק קמא דמסכת מעילה (דף יז:) סתומין. דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה: יפלו לנדבה. לשופרות, דהלכה היא בנזיר למשה מסיני, וכן מפרש בנזירות בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חזרו כו' (דף כה:) וילך לים המלח. דקין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזולא: לא נהנין ולא מועלין. דלמר בשמעמא קמייחא דמעילה (דף ג.) חטאות הגמות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוי נינהו: דמי שלמים נזיר אלא בנזיר טמא ומכשירו להתחיל נזירות טהרה: ליום אחד. כחומר שלמי נזיר כדלמרינן בלחיהו מקומן (זבחים דף כד:) ואין טעונין לחם. דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא. ומיהו קשה למה הטעינו כלן זרוע בשילה יותר משלח כמלואתו ושלח לשמו בפרק התכלת (לקמן דף מה:.) וי"ל דשלח כמלואתו הוי משונה יותר מדאי ועוד שלא כמלואתו נראה דהיינו בן שנה והביא בן שתיים או מחוסר זמן דהוי משונה יותר מדאי. וקאת תימה כיון דאין טעון לחם יפסול כדלמר בפרק שחי מדות (לקמן דף פט:) גבי אשם מזורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו והכא נמי יחא טעון לחם שאם אי אתה אומר כן פסלתו, ויש לחלק כמו שפירשתי דנסכים אלימי מלחם. ובפרק שחי מדות ארריך בעזרת האל:

הגהות וציונים

רש"י ד"ה **אשם מצורע** בא להכשירו לבא במחנה. ונ"ב: וקשה דהא בלא אשם נמי מכי הביא צפורים אתכשר ליכנס במחנה, וגראה לפרש להכשיר בקדשים דעד עתה לא היה יכול לאכול בקדשים עד שהביא אשמו. **תוספות חיצוניות**.

מכשירין אית בהו דאתו כו'. אע"ג דלאו בני כפרה נינהו ואין כפרה למתים וכמו כן כשנקרבו שלא לשמן לא פסלי דמשום דלא כפרו אינם פסולים אלא הוו נדבה. **תוספות חיצוניות**.

דתנן האשה שהביאה חטאתה. נ"ב: ובזבחים דף ה ע"א.

רש"י ד"ה לא נהנין מדרבנן מפני דמי עולה שבהן. ונ"ב: וקשה דבמסכת ראש השנה משמע דאיכא איסורא דאורייתא. דקתני בשופר של עולה לא יתקע וכו' אבל בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי טעמא איסורא רכיבא עליהו, ומדקאמר לא יצא אלמא איסורא דאורייתא איכא. ופי' הר"מ דאיכא איסורא דאורייתא מידי דהוה אקונמות שהרי מתפסי ככר השלמים ואכלו עובר בכל יחל וכמו כן בשלמים גופיהו איכא איסורא דלא יחל. **תוספות חיצוניות**.

רבינו גרשום מאור הגולה

לא פסיקא ליה. דאי אמר חוץ מפסח וחטאת ואשם לא ידעינן מה אשם קאמר או אשם דלהכשיר או אשם דלכפר: בין **מכשירין למכשירין**. בין אותם המביאים קרבן לכפרה לאותם המביאים להכשירם לאכול בזבחים: **מכשירין אית בהו דאתו כו'.** יש דבר שקרב עמהם דהוי כמכפר ואתי לאחר מיתה: **האשה**. יולדת: **שהביאה חטאת וכו' יביאו יורשין עולתה**. דעולה דורון היא וכשרה היא להביאה לאחר מיתה ועולה כיון דאתיא עם מכפר כמכפר דמיא: **לא יביאו יורשים חטאתה**. שאין מכפר לאחר מיתה: **ולא מועלין**. דאמרינן כל מעה ומעה ראויה ליקח בה שלמים ושלמים לפני זריקה ממון בעלים:

תוספות ד"ה לא יביאו יורשין חטאתה. וכן יש להיות הגירסה. נ"ב: והר"ר יחיאל בר יוסף יישב הגירסא דלא אמרינן חמש חטאות מתות אלא בבהמה אבל בעוף לא, ובתורת כהנים בעוף איירי. וא"ת והלא הכא בעוף איירין וקאמר לא יביאו יורשין חטאתה, וי"ל דהיינו דוקא הכא משום דחטאת מכשיר גבי יולדת והכשירה עיקר, דכפרה לא שייך בה שהרי לא חטאת. וקשה לר' שמואל מאיורא שהרי אמרינן גבי מטמא מקדש הפריש מעות לעולתו וכו' וקאמר כיון דהאי פרידה למיתה אזולא, ומאי קאמר והלא בעוף איירי ואנן אמרינן דעוף לא הוי בכלל חטאות המתות. וצ"ע. תוספות חיצוניות.

ע"ז יוסף

א] בתוספות ד"ה כל המנחות (בדף ב ע"א) כתבו דבפרק קמא דזבחים ילפינן מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות, ושאר זבחים נמי ילפינן משלמים בהקישא דזאת התורה ומקרא דמוצא שפתיך.

ולמעיר דבתורת כהנים ילפינן מהפסוק והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחח לה' (ויקרא א, ט) שנאמר בעולת הבקר דנדבה 'עלה – לשם עולה', והכי דרשינן נמי בקרא והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח לה' (שם א, יג) שנאמר בעולת הצאן דנדבה (ולקמן אות ג הובא דרשת התורת כהנים לגבי עולת העוף דבעו לשמן, ועיי' שם גם דרשת התורת כהנים לגבי חטאת העוף).

אך בקראי הנ"ל שנאמרו בעולה (הן בעולת בהמה והן בעולת העוף) ילפינן רק דבעו לשמן אבל לא ילפינן שאם הביאן שלא לשמן שלא עלו לבעלים לשם חובה, ועל זה בעינן הקישא דזאת התורה למילף משלמים שלא עלו לבעלים לשם חובה, וקרא דמוצא שפתיך בעינן למילף דכשרה ואסור לשנויי בה.

אבל הא דבחטאת בעי לשמה ואם שחט או קיבל דמה (או הוליד) או זרק דמה שלא לשמה פסולה, הנה על הפסוק הנאמר בחטאת נשיא: חטאת הוא (ויקרא ד, כד) תניא בתורת כהנים: 'חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. הוא, פרט לששחטו שלא לשמו'. ועל הפסוקים 'ושחט אותה לחטאת.. ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו' הנאמר בחטאת כבשה דיחיד (ויקרא ד, לג-ד) תניא בתורת כהנים: 'ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת. ולקח הכהן מדם החטאת שיהא קיבול דמה לשם חטאת. וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת. מכאן אמרו שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הוליד שלא לשמה זרק שלא לשמה פסל'.

וכן בתוספתא זבחים פרק א הלכה א תניא 'אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת'.

והנה בתורת כהנים הנ"ל גרסינן: 'וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת'. והכי נמי גרסינן לה במסכת זבחים דף ח ע"א, דבהמשך להא דגרסינן התם דף ז סע"ב: 'חטאת מנלן? דכתיב: ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת, אשכחן שחיטה, קבלה מנלן? דכתיב: ולקח הכהן מדם החטאת שתהא קבלה לשם חטאת', אמרינן בדף ח רע"א: 'ואשכחן שחיטה וקבלה, זריקה מנלן? דאמר קרא: וכפר עליו הכהן מחטאתו, שתהא כפרה לשם חטאת'. ובנוסח של מסכת זבחים הנכתב בתימן (בעיר צנעא) גרסינן בזבחים התם 'דאמר קרא: וכפר עליו הכהן על חטאתו' ואתי שפיר דהיינו קרא הנאמר בחטאת כשבה דיחיד (ויקרא ד, לה) 'וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו'. אבל לגירסא דילן דגרסינן בגמרא ובתורת כהנים: וכפר עליו הכהן מחטאתו היה אפשר לומר שהכוונה להפסוק הנאמר בחטאת נשיא (ויקרא ד, כו) 'וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו'.

ובתוספות שם דף ח ע"א ד"ה זריקה מנלן מוכפר עליו הכהן מחטאתו כתבו: 'הרבה יש תימה: דהני קראי דשחיטה וקבלה ושחט אותה לחטאת ולקח הכהן כתיבי בסתם חטאת כגון חטאת חלב בפרשת ויקרא גבי כשבה, והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת כקול וביטוי שפתיים (ויקרא ה, ו); אבל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב! ובתורת כהנים באותה פרשה עצמה דחטאת חלב דריש מקרא דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בהיא

פרשתא, וזהו תימה דשביק קרא דעל חטאתו דכתיב בההיא פרשתא. ושמו משום דעל חטאתו לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב, וסיימו שם: ויש מפרשים דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא דכתיב ביה נמי מחטאתו וקאי גם אחטאת חלב, וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים. נראה לי ברוך. ותניא בתוספתא זבחים (פרק ראשון, א בסופו) 'אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר ושחט אותה לחטאת שתהא שחיתתה לשם חטאת, בפסח הוא אומר: זבח פסח הוא לה' שתהא זביחה לשם פסח, אבל אשם אינו אומר אשם הוא אלא בשעת הקטר חלבים, הוא עצמו אע"פ שלא הקטיר חלבו כשר' (ומייתנין לה במסכת זבחים דף ז ע"ב ובכמה דוכתי). ואם נאמר דגם בתורת כהנים הכוונה לחטאת דנשיא (ובפרט אם נגרום כנוסח תימן במסכת זבחים 'וכפר עליו הכהן על חטאתו' והכוונה לחטאת יחיד דכשבה), נצטרך לחלק בין אשם שנאמר בו 'והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה', אשם הוא' ולא נזכר כפרה דהיינו זריקה בפסוק זה, לחטאת שנאמר 'וכפר עליו הכהן על חטאתו' או 'וכפר עליו הכהן מחטאתו' שאע"פ שנאמר לאחר הקטרת אימורין מ"מ מכיון דכתיב 'וכפר' איירי אודות זריקה שהזריקה מכפרת.

והא דאצטריך ג' לימודים (בחטאת: א) חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. ב) הוא, פרט לששחטו שלא לשמו. ג) ושחט אותה לחטאת שתהא שחיתתה לשם חטאת. ולקח הכהן מדם החטאת שיהא קיבול דמה לשם חטאת. וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת. מכאן אמרו שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הולך שלא לשמה זרק שלא לשמה פסל. יש לומר דהנה על הפסוק הנאמר באשם מצורע 'כחטאת האשם הוא' תניא 'פרט לששחטו שלא לשמו' ובפירוש החפץ חיים לתורת כהנים פירש דהיינו שלא עלה לבעלים לשם חובה (ראה לקמן אות יב). ולפי זה היה אפשר לומר דמתיבת 'חטאת' בחטאת נשיא ילפינן 'שיהו כל מעשיו לשום חטאת' דהיינו למצוה, ומתיבת 'הוא' שבפסוק הנ"ל 'פרט לששחטו שלא לשמו' שלא עלו לבעלים לשם חובה. וא"כ מ'ושחט אותה לחטאת. שתהא שחיתתה לשם חטאת' וכו' ילפינן לעכב שבחטאת פסולה. וראה לקמן אות י.

אבל במסכת זבחים דף ה ע"א אמרינן: 'רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי: אם כשרים הם ירצו ואם אין מרצין למה באין!', ואמר אביי דקושיית ריש לקיש הוא דאשם ארצויי נמי לירצי; ואם נאמר שהכוונה בהדרשה 'פרט לששחטו שלא לשמו' שדרשו מהפסוק 'כחטאת האשם הוא' שנאמר באשם מצורע הוא שלא עלו לבעלים לשם חובה – א"כ מאי קושיא דריש לקיש? הא ילפינן לה מהפסוק 'כחטאת האשם הוא'!

ובפרט שבתורת כהנים על הפסוק הנאמר בשלמים 'והקריב מזבח השלמים' (ויקרא ג, ג) דרשינן: 'והקריב מזבח, אע"פ ששחטו שלא לשמו', כלומר שאע"פ ששחטו שלא לשמו כשירה ואסור לשנויי בה (אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה); ומינה שהדרשה 'פרט לששחטו שלא לשמו' בחטאת ואשם מצורע, היינו שאם שחט חטאת או אשם מצורע שלא לשמו הקרבן פסול (וראה לקמן אות יב).

אלא מחוורתא לפי התורת כהנים דמהפסוק הראשון 'חטאת הוא' האמור בחטאת נשיא (ויקרא א, כד) ילפינן דבעינן שיהיו כל עשיותיו לשמו, ומתיבת הוא 'פרט לששחטו שלא לשמו' ילפינן שאם שחטו שלא לשמו הוא פסול, והנך תלתא קראי דכתיבי בחטאת יחיד שנתפרש בהם שתהא שחיתתה לשם חטאת וקבלה לשם חטאת וזריקה לשם חטאת באו ללמד על הפסוק הראשון שאע"פ שנאמר בשחיתתה הוא הדין גם לקבלה וזריקה.

ועל הפסוק הנאמר בחטאת ציבור: חטאת הקהל הוא (ויקרא ד, כא) תניא בתורת כהנים 'חטאת, שיהו כל מעשיה לשם חטאת. הוא, פרט לששרפו שלא לשמו' נובכמה כתבי יד של תורת כהנים נכתב: 'פרט לששחטו שלא לשמו' וכן הוא גירסת הילקוט שמעוני וכן הגיה הגר"א,

והוא פלא שהרי כפסוק זה לא נזכר שחיטה רק שריפת החטאת (וזה לשון הפסוק 'והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון, חטאת הקהל הוא'). ורבינו שמואל פירש דאם שרפו שלא לשמו לא קיים מצות שריפה (והכהן השורף אינו מטמא בגדים, ראה רמב"ם הלכות פרה אדומה פ"ה ה"ד), אבל פסול לא שייך ביה דשריפה לא שייכא ביה כפרה כי אם בזריקת הדם, ומאחר שהוכשר לא יחזור ויפסל.

ב] בתוספות שם כתבו: ונראה דלמנחות נמי ילפינן למצוה משלמים מההיא היקשא גופה כמו בזבחים דמדרשא דרבי שמעון דדריש בגמרא בסמוך קדשי קדשים היא כחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא כחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מצינן למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (דף יא.) דעיקר קרא לכדרבי יהודה בריה דרבי חייא [הוא דאתא] בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת כו'.

אבל בתוספות פרק קמא דזבחים (שם) ד"ה עיקר קרא לכדרבי יהודה בריה דרבי חייא הוא כתבו: 'תימה דבריש מנחות (דף ב:) משמע דאידך דרשא עיקר, דפריך אביי מכדי מחשבה דפסיל רחמנא היקישא הוא'.

והיינו הדרשה דתניא בתורת כהנים על הפסוק בפרשת צו (ו, י) 'לא תאפה חמץ.. קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם': 'כחטאת – מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית, אי מה חטאת אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה? תלמוד לומר: כאשם – מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה. רבי שמעון אומר: יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם, מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשרה'.

ואע"ג דבתוספות לקמן (דף ב ע"ב ד"ה מכדי מחשבה דפסל רחמנא היקשא הוא) כתבו: 'אע"ג דהקישא דכחטאת וכאשם לאו עיקר מ"מ אתיא בהקישא דזאת התורה..', מ"מ פשטיה דהתוספות בזבחים משמע דבמנחות מוכח דאתיא בהקישא ד'כחטאת כאשם' שאם היה כוונת אביי להקישא דזאת התורה היה לו לפרט (משא"כ הברייתא ד'כחטאת כאשם' הובא במסכת מנחות שם לפני זה).

[ובגליון הש"ס לר' עקיבא איגר הקשה על התוספות: 'ק"ל הא למה דקיימא לן דזרק בשמאל פסול בכל הקדשים לא שייך למדרש כלל הך דרשא דרבי יהודה בריה דרבי חייא אם בא לעובדה בכלי בשמאל דהא גם באשם פסול בשמאל. ובזבחים מסקינן ה"נ לרבי שמעון. אבל לדידן ע"כ הקרא לענין שלא לשמה דמנחת חוטא כחטאת ומנחת נדבה כאשם'.

ובריש פרק שני דזבחים (דף טו ע"ב) תנן: 'קבל בשמאל פסל, רבי שמעון מכשיר'. ובגמרא זבחים (כד, ב) ומנחות (י, ב) אמרינן דמדתנן זרק בשמאל פסל ולא פליג בה רבי שמעון משמע דמודה בה רבי שמעון דפסול (וכבר תמהו בתוספות במנחות שם שאין זה משנה בשום מקום, וכן אמר רבינו תם בתוספות זבחים שם ד"ה והרי זריקה, ומשום הכי השיב ר"ת להרב ר' יעקב מאורלינש דלא גרסינן 'והרי זריקה.. ותנן זרק בשמאל פסול' דאינה משנה בשום מקום אלא גרסינן 'והרי מליקה.. ותנן מלק בשמאל פסול' עיין שם דמשנה היא בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן: 'כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה.. מלק בשמאל..'. ובגמרא שם אמר אביי דפליג בברייתא דתניא קיבל בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר זרק בשמאל פסול ורבי שמעון מכשיר, ועיין ברש"י שם דקאי אשאר כל הזבחים דלא כתב בהו אצבע אלא וזרקו הכהנים אבל בזריקת חטאת מודה רבי שמעון כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין].

ובירושלמי יומא פ"ב ה"א גרסינן: 'תרם בשמאל – תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי יהודה בירבי, דאמר רבי יוחנן: קומץ שקדש בכלי והקטירו בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל; יהודה

בירבי אומר: או כחטאת ביד או כאשם בכלי ובלבד בימין. ולפי פירוש רש"י במשנה דמסכת מנחות כו, א: 'שלא בכלי שרת – פסול, ורבי שמעון מכשיר' – 'שלא קדש קומץ בכלי שרת' יוצא ברור מהירושלמי דרבי יהודה ברבי אתי כרבנן דפליגי ארבי שמעון ואמרי דבעינן קומץ שקדש בכלי, וקאמר רבי יהודה ברבי שאם אחר שקדש הקומץ בכלי הקטירו (כלומר העלהו על גבי המזבח להקטרה) ביד כשר וכן אם הקטירו בכלי כשר. והוא לפי הסלקא דעתך בגמרא דרבי שמעון מכשיר גם בקומץ שלא קדש בכלי; אבל רב נחמן בר יצחק אמר במסכת מנחות שם: 'הכל מודים בקומץ שטעון קידוש' ופירש רש"י: 'וכי מכשר רבי שמעון – בהקטר, שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו – כשר' (וכן משמע בתוספתא מנחות פרק ה, ז: 'קמץ הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר וכשר.. קמץ בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש וכשר.. דברי רבי אלעזר ורבי שמעון; וחכמים אומרים: קמץ הכשר ונתן לפסול – פסלתו מתנתו, קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול – פסלתו מתנתו'), ולפי זה אתי רבי יהודה ברבי כרבי שמעון. אבל בירושלמי שם משמע דרבי שמעון סובר דלא בעי קומץ קידוש כל, דגרסינן בירושלמי שם: 'התיבון והא תני: קיבל (הדם) בימינו ונתן בשמאלו יחזיר לימינו (וכשר. והוא משנה בריש פרק שלישי דזבחים), אם בשמאל הוא מחזיר למזבח לא כל שכן לבוך' כלומר: אם בשמאל הוא מחזיר הדם לימינו לזרקו על המזבח, כל שכן להקטיר את הקומץ על המזבח שאם נתנו לשמאלו הוא צריך להחזיר לימינו ואמאי אמר רבי יוחנן: קומץ שקדש בכלי והקטירו בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל (והכי תניא בתוספתא זבחים פרק א, ח: 'הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שקדשו בכלי שנתן על גבי האישים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל הרי אלו כשרים'), ומשנינן בירושלמי שם: 'אמר רבי לא: אם שנייא אדם (ברייטא דבשמאל כשר) רבי אלעזר בר רבי שמעון שנייה, דתני רבי אלעזר בירבי שמעון אומר (מנחה) אינה צריכה קידוש בוך, אתיא דרבי לעזר בירבי שמעון בשיטת רבי שמעון אביו, דתנינן תמן: שלא בכלי שרת פסול ורבי שמעון מכשיר. מאי כדון? רבנן דאית לון כלי שרת צריכה לון לימין, רבי שמעון דלית ליה כלי שרת לא צריכה ליה לימין. ומשמע דרבי יוחנן דאמר קומץ שקדש בכלי והקטירו בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל, שנאה בשיטת רבי ינאי רבו [כדאמרינן בתלמוד ירושלמי בבבא מציעא פרק המפקיד הלכה ב] (והיינו דאמרינן בגמרא דילן במנחות שם: 'רבי ינאי אמר: כיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמיינו ואפילו במקידה של חרש'); ומשמע בירושלמי שם שנשנית הכי לשיטת רבי אלעזר בירבי שמעון דאמר אליבא דרבי שמעון שקומץ אינו צריך קידוש בוך.

ג] בתוספות שם הקשו: 'ועופות דבעו לשמן.. מנלן!'

והעיר במצפה איתן שבתורת כהנים על הפסוק הנאמר בעולת העוף (ויקרא א, יז) 'עלה הוא אשה ריח ניחח..', תניא: 'עולה – לשם עולה, אשה – לשם אישים, ריח – לשם ריח ניחוח – לשם נחת רוח, לה' – לשם מי שעשה את העולם. ויש להוסיף שעל הפסוק הנאמר בחטאת העוף (ויקרא ה, ט): 'חטאת הוא', תניא בתורת כהנים: 'חטאת, שיהו כל מעשים לשם חטאת. הוא, פרט לשמלקו שלא לשמו'.

ד] בתוספות שם כתבו: דאי מהיקשא דזאת התורה אי אפשר לומר כן לפירוש הקונטרס דפרק קמא דחולין (דף כא:) גבי עולת העוף דכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדריש התם (דף כא.) כמשפט חטאת בהמה דאינו בא אלא מן החולין וביום ובידו הימנית שהקשה שם הקונטרס (דף כא:) דמהיקשא דזאת התורה נפקא דדריש מיניה בסוף התורה (לקמן דף פג.) מה חטאת אינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ופירש

בקונטרס מתוך כך דעוף לא כתב בההוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה. ולשון רש"י במסכת חולין דף כא ע"ב ד"ה ובידו הימנית: 'ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת במה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ולילף להא מילתא מה חטאת העוף מן החולין כו'. לאו פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבמה כתיב כדלקמן. ושם בד"ה רבי ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף כתב רש"י: 'והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזוואת התורה לעולה ולמנחה וגו' דאיתקש כולוהו להדדי וילפי כולוהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התורה (מנחות דף פב:) ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף, ותנא קמא לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם'.

ה] ברש"י דף ב רע"ב בד"ה ונדבה מי שרי לשנויי בה כתב: 'והכתיב אם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים'. אבל בזבחים דף ב ע"ב פירש רש"י בד"ה ונדבה מי שרי לשנויי בה – 'וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה, הא אמרינן בפרק שני: אסור לחשב בקדשים, וילף מקרא דלא יחשב .. (מפי השמועה במנחות. עד כאן)', ועל דרך זה פירשו בתוספות חיצוניות כאן (נעתק ע"י רבינו בגליון הגמרא דף ב ע"ב): 'פי' הכתיב לא יחשב, קרי ביה לא יחשב (ומקורו מגמרא זבחים כט, ב: 'רב מרי מתני: אמר רבי ינאי: מנין למחשב בקדשים שהוא לוקה, תלמוד לומר: לא יחשב (ויקרא ז, יח)') ופירש רש"י בד"ה לא יחשב: 'קרי ביה לא יחשב'.

וי"ל דהא דלא פירש רש"י בזבחים: 'והכתיב אם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים', משום שהגמרא שואלת את זה בזבחים דף ד ע"א 'מנלן דבעינן זביחה לשמה' ומשנינן: 'דאמר קרא: ואם זבח שלמים קרבנו – שתהא זביחה לשם שלמים'; משא"כ במנחות דלא מקשינן הכי, הזכיר רש"י את הגמרא הזאת להביא מקור דבעינן זביחה לשמה.

[ורבינו בצלאל אשכנזי הגיה על הרש"י בדף ב ע"ב סוף ד"ה ונדבה מי שרי לשנויי בה (על פי כתב יד) 'ותו דהא אמרינן בתורת כהנים: עולה לשם עולה אשם לשם אשם ריח לשם ריח. כיצד נשחט שלא לשמו אסור לשנות כו'. ונוסף על זה שצריך להגיה (במקום 'אשם לשם אשם') 'אשה לשם אשים', הנה לעת עתה לא מצאתי בתורת כהנים (הן בעולת בקר והן בעולת צאן והן בעולת העוף) התיבות 'כיצד? נשחט שלא לשמו אסור לשנות כו'.

[ו] בתוספתא מנחות (פרק ראשון הלכה א) תניא: 'רבי שמעון אומר: כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים, מחבת לשום מרחשת – מעשיה מודיעים עליה לשום מחבת, מרחשת לשום כלולה – מעשיה מודיעים עליה לשום מרחשת, אבל זבחים אין כאן אלא מעשה אחד לכולן ושחיטה אחת לכולן' (ובהנדפס בתוספתא 'מרחשת לשום כלולה' לכאורה צריך להגיה: 'מרחשת לשום מחבת' על פי הסיום 'מעשיה מודיעים עליה לשום מרחשת'). ובתורת כהנים על הפסוק בפרשת צו (ו, י) 'לא תאפה חמץ.. קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם' תניא: 'כחטאת מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית, אי מה חטאת אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה תלמוד לומר: כאשם מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה כשרה. רבי שמעון אומר: יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם, מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא לשמה פסולה, מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשרה' [ובתוספתא לא מסיים בהא דאמר רבי שמעון: כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים

'חריבה לשום כלולה – מעשיה מוכיחין עליה לשום חריבה', ובתורת כהנים לא מסיים אהא דאמר רבי שמעון: מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשרה 'וכאשם, מה אשם כשר ואינו מרצה אף מנחת נדבה כשירה ואינה מרצה'.

ואפשר לומר דלא פליגי הני ברייתות אהדדי: דהתוספתא איירי במנחות נדבה שנקמצו שלא לשמן שלדעת רבי שמעון כשרות ועלו לבעלים לשם חובה (שרבי עקיבא לא שנה המשנה 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה' אלא בזבחים, ויליף מינה רבי יהודה למנחות שבמנחות נמי כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, ואהא קאמר רבי שמעון בתוספתא שבמנחות עלו לבעלים לשם חובה), ובתורת כהנים אמר רבי שמעון דמנחת חוטא ומנחת קנאות הרי הם כחטאת שאם נקמצו שלא לשמן פסולות; וסתים רבי במשנה כתנא דפליג ארבי שמעון לגבי מנחת נדבה שגם במנחת נדבה אם נקמצו שלא לשמן לא עלו לבעלים לשם חובה, וכרבי שמעון לגבי מנחת חוטא ומנחת קנאות שהן פסולות אם נקמצו שלא לשמן. והא דלרבי שמעון מנחת חוטא ומנחת קנאות שנקמצו שלא לשמן פסולות אע"ג דמעשיה מודיעים עליה שהיא לשם חריבה (והרי אמר בתוספתא דבמנחת נדבה מועיל מעשיה מודיעים עליה שיעלו לבעלים לשם חובה), היינו משום דעד כאן לא מועיל מעשיה מודיעים עליה אלא במנחת נדבה שהיא כשרה בנקמצו שלא לשמן וזה שמעשיה מודיעים עליה מועיל שיעלו לשם חובה אבל מנחת חוטא ומנחת נדבה שאם נקמצו שלא לשמן פסולות מגזירת הכתוב דכחטאת לא מועיל מעשיה מודיעים עליה שיהיה כשר.

והיינו טעמא דלקמן דף ג סע"ב ואילך בעי רב אושעיא [ואמרי לה: בעי מיניה רב הושעיא] מרבי אסי 'מנחה לשום זבח מה לי אמר רבי שמעון? טעמא דרבי שמעון משום מחשבה דמינכרא לא פסלה – והא מחשבה דמינכרא הוא, או דילמא טעמא דרבי שמעון משום דכתיב וזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב', מכיון דלגירסא דידיה אין הכרח לומר דסבר רבי שמעון דבמנחה לשם זבח לא עלו לבעלים לשם חובה.

[ולפי זה לא קשיא מעיקרא הא דאקשינן בגמרא דילן דף ג ע"א: 'חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף תרצה' (ומשנינן: 'הכי נמי, לפי שאין המנחות דומות לזבחים קאמר – לזבחים ולא לעופות'); 'חטאת יחיד ששחטה לשם עולה תרצה'.. פסח ששחטו לשם אשם לירצו! – לא קשיא מעיקרא: דחטאת ששחטה שלא לשמה פסולה אפילו היכא דמעשיה מוכיחין עליה (וכן פסח ששחטו שלא לשמו). וכנ"ל אות ג שעל הפסוק הנאמר בחטאת העוף (ויקרא ה, ט): 'חטאת הוא', תניא בתורת כהנים: 'חטאת, שיהו כל מעשים לשם חטאת. הוא, פרט לשמלקו שלא לשמו' כלומר שחטאת העוף שמלקה שלא לשמה פסולה והוא הדין לחטאת העוף שהזה דמה שלא לשמה.

והכי נמי הא דאקשינן בגמרא דילן דף ג סע"א: 'עגל ופר ששחטן לשום פסח ואשם לירצו!' לפי פירוש רש"י 'עגל ופר חטאת' (ומשנינן: 'אין הכי נמי, ומאי זבחים – רוב זבחים') לא קשיא מעיקרא (אבל בהגהות וחדושים מאת הר' שמואל שטראשון לגמרא מנחות שם פירש דעגל רוצה לומר של עולה ושלמים).

אבל בגמרא דילן (מנחות ב, ב) דגרסינן (בהך ברייתא דרבי שמעון אומר כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשם חובה) 'חריבה לשום כלולה מעשיה מוכיחין עליה לשום חריבה', ובאידך ברייתא (דבתורת כהנים על הפסוק קדש קדשים היא כחטאת וכאשם) גרסינן דמסיים בה רבי שמעון: 'וכאשם, מה אשם כשר ואינו מרצה אף מנחת נדבה כשירה ואינה מרצה', רמינן דרבי שמעון אדרבי שמעון; והוצרכנו לתירוצי רבה ורבא ורב אשי.

[ז] בגמרא מנחות דף ב סוף ע"ב: האמר מר מלקה בכל מקום במזבח כשירה. ופירש רש"י:

'מלקה לחטאת העוף בכל מקום במזבח כשירה בפרק קדשי קדשים', והוא במסכת זבחים דף סג ע"ב דגרסינן התם אהא דתנן (שם ע"א): 'חטאת העוף היתה נעשית על קרן דרומית מערבית ובכל מקום היתה כשירה אלא זה היתה מקומה' – 'מאי קאמר? אמר רב אשי: הכי קאמר בכל מקום היתה כשירה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה. תנינא להא דתנו רבנן: מלקה בכל מקום במזבח – כשירה, היזה דמה בכל מקום – כשירה. היזה ולא מיצה כשירה ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש' [עיין שם בארוכה].

ובפירוש הראב"ד על מסכת קינין פרק א משנה א כתב: 'מליקתה בכל מקום במזבח כשירה', שהרי לא קבע מקום למליקתה, מיהו צריכה שתהא <מליקתה> במזבח כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומיצוי דמה שלא יתפזר דם הנפש' [הנוסף בחצי ריבוע הוא ע"פ העתקת הרב פיליפ בהגהותיו למסכת זבחים דף סג ע"ב ד"ה ומנחה גופיה שנדפס בהשמטה משיטה מקובצת [כ"י] שבסוף תלמוד בבלי מסכת זבחים דפוס ווילנא (דף קכב טור ד) >והוגה ע"פ העתקת הרו"ה בהשגתו<]. והגיה עליו רבינו זרחיה הלוי בהגהותיו על פירוש הראב"ד למסכת קינין: 'פירש החכם: צריכה שתהא מליקתה במזבח כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומיצוי דמה שלא יתפזר דם הנפש. וקשיא לן עלה הא דאמרינן (התם): בכל מקום היתה כשרה אלא שזה היה מקומה להזאתה, ואם איתא לימא: בכל מקום היתה כשרה למליקתה דיעבר אלא לכתחילה זה היה מקומה כדי שלא יתפזר דם הנפש! אלא לאו שמע מינה דמליקתה אין קביעות ממקום כלל ואפילו לכתחילה, ולפיזור דם הנפש לא חיישינן. ואין קביעות מקום אלא להזאתה בלבד, והיא הוקשה להגשת מנחה ששתיהן טעונות מזבח, אבל למליקת חטאת לא הצריך הכתוב מזבח, ולפיכך אין לה קביעות מקום. ודאמרינן: מלקה בכל מקום במזבח כשירה, לאו למימרא שהיא טעונה מזבח אלא רבותא קא משמע לן שאע"פ שעשאה למעלה כעולת העוף כשרה, משא"כ בעולת העוף שאם מלקה למטה בחטאת העוף פסולה משום שנאמר: ומלק והקטיר'.

ולפי הרו"ה מדויק לשון התוספתא בזבחים פרק ז, ב אודות חטאת העוף: 'מלקה בכל מקום בעזרה כשרה' [ובתוספתא שם ממשיך: 'מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה, היזה ולא מיצה כשרה ובלבד שיתן מדם הנפש למטה כנגד היסוד', והכי אוקמינן בגמרא שם להא דתנו רבנן 'היזה דמה בכל מקום כשירה.. ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש' ופרכינן עלה בגמרא: 'מאי קאמר' (ומפרש רש"י בד"ה מאי קאמר שנדפס בדף סד ע"א: 'קתני: הזה דמה בכל מקום, ואפילו למעלה מן החוט – כשירה; והדר תניא: ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה'), ומשנינן: 'הכי קאמר.. מיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה שאם היזה ולא מיצה כשרה ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש'].

ח] בתוספות מנחות דף ב ע"ב ד"ה שחיטה אחת לכולן כתבו: 'והא דלא קתני הולכה אחת לכולן משום דאיירי הכא אליבא דרבי שמעון דלא חייש בהולכה בפ"ק דזבחים (דף יד:) משום דהויא עבודה שאפשר לבטלה ורבי שמעון דפליג אהילוך בזבח לא איצטריך לפלוגי בהילוך דמנחות (לקמן דף יב.). אבל תימה קצת אמאי לא פליג בקבלה דמנחות דאיפשר נמי לבטלה לרבי שמעון כדלקמן פרק הקומץ רבה (דף כו.) מאי טעמא דרבי שמעון בא לעובדה ביד עובדה בימין בחטאת א"כ לא בעו קבלה'.

ולהעיר דקושיא זו היא רק לפי פירוש רש"י על המשנה לקמן (דף כו.) 'שלא בכלי שרת פסול ורבי שמעון מכשיר' – 'שלא קדש קומץ בכלי שרת' (וראה לעיל אות ב מירושלמי יומא פ"ב ה"א דזוהי דעת רבי אלעזר ברבי שמעון בשיטת רבי שמעון אביו), אבל כדעת רב נחמן בר יצחק דאמר בגמרא התם: 'הכל מודים בקומץ שטעון קידוש' ופירש רש"י 'וכי מכשר רבי שמעון – בהקטר, שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו – כשר' לא קשה

קושיית התוספות דגם רבי שמעון בעי נתן בכלי במנחה.

ואף על גב דמוקמינן לרב נחמן בתיובתא בגמרא (שם כו, סע"א ורע"ב) מהא דתניא: 'קמץ בימינו ונתן בשמאלו יחזיר לימינו. בשמאלו חישב עליה בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו – פסול ואין בו כרת, בימינו וחישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת, דברי רבי אלעזר ורבי שמעון; וחכמים אומרים כיון שנתנו לשמאל פסלתו מתנתו'. ואמרינן עלה בגמרא 'מאי טעמא? משום דבעי קדושה בכלי, וכיון שנתנו לשמאל נעשה כדם שנשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו שפסול; מכלל דרבי אלעזר ורבי שמעון לא בעו מתן כלי', ומסקינן דהוי 'תיובתא דרב נחמן' – היינו לפי נוסח הברייתא בהגמרא. אבל בתוספתא מנחות פרק חמישי (ז, ז) תניא: 'קמץ הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר וכשר.. קמץ בימינו ונתן בשמאלו – יחזיר לימינו וכשר; בשמאלו חישב עליה בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו – פסול ואין בו כרת, בימינו וחישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת. קמץ בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש וכשר.. דברי רבי אלעזר ורבי שמעון; וחכמים אומרים: קמץ הכשר ונתן לפסול – פסלתו מתנתו, קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול – פסלתו מתנתו. קמץ בימינו ונתן לשמאלו – פסלתו מתנתו'. ולפי זה אין שום ראייה דרבי אלעזר ורבי שמעון לא בעו מתן כלי, ואדרבה משמע דבעו מתן כלי כדברי רב נחמן בר יצחק 'הכל מודים בקומץ שטעון קידוש'.

ט] בתוספות שם ד"ה מנחת חוטא הרי היא כחטאת כתבו: 'אין זה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דאע"ג דחטאת ילפינן למצוה משלמים בפרק קמא דזבחים (דף ח). מכל מקום הא כתיב היא בגופיה לעכב'. וראה בהנשמך לעיל אות א ועל הפסוקים 'ושחט אותה לחטאת.. ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו' (ויקרא ד, לג-ד) הנאמר בחטאת כבש דיחיד תניא בתורת כהנים: 'ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת. ולקח הכהן מדם החטאת שיהא קיבול דמה לשם חטאת. וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת. מכאן אמרו שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הולך שלא לשמה זרק שלא לשמה פסל'. וכן בתוספתא זבחים פרק א הלכה א תניא 'אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת'. ועל הפסוק הנאמר בחטאת נשיא: חטאת הוא (ויקרא ד, כד) תניא בתורת כהנים: 'חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. הוא, פרט לששחטו שלא לשמו'. נמצא דבתורת כהנים ילפינן דגם המצוה שתהא שחיטתה וקיבול דמה וכפרה לשם חטאת נאמר בחטאת עצמו ולא אצטריך למילף משלמים.

י] בגמרא מנחות דף ד ע"א גרסינן: 'חטאת מאי טעמא (פסולה שלא לשמה)? דכתיב בה (בחטאת נשיא: חטאת) הוא (ולא הנזבח שלא לשמו)'.

וכתבו התוספות: 'בכמה דוכתי משמע דילפינן עיכובא בחטאת דכתיב בה היא: כאן, ובפרק קמא דזבחים בשני מקומות [בגמרא ד]רבי אליעזר אומר אף האשם (דף י:): אמר לו רבי יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה כו' עד התם חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא. ותימה: דהתם בההיא פירקא גמרא דחוץ מן הפסח והחטאת (שם ז: ואילך) יליף מקראי אחרני'!

ולשון הגמרא דחוץ מן הפסח והחטאת (זבחים דף ז סע"ב ואילך): 'חטאת מנלן? דכתיב: ושחט אותה לחטאת – שתהא שחיטה לשם חטאת; ואשכחן שחיטה, קבלה מנלן? דכתיב: ולקח הכהן מדם החטאת – שתהא קבלה לשם חטאת; ואשכחן שחיטה וקבלה, זריקה מנלן? דאמר קרא: וכפר עליו הכהן מחטאתו – שתהא כפרה לשם חטאת'. והם דרשות התורה כהנים דעל הפסוק 'ושחט אותה לחטאת' (ויקרא ד, לג) הנאמר בחטאת כבש דיחיד תניא: 'ושחט אותה

לחטאת – שתהא שחיטתה לשם חטאת, ועל הפסוק 'ולקח הכהן מדם החטאת' (שם ד, לד) תניא 'ולקח הכהן מדם החטאת – שיהא קיבול דמה לשם חטאת. וכפר עליו הכהן מחטאתו – שתהא כפרה לשם חטאת. מכאן אמרו: שחט שלא לשמה קיבל שלא לשמה הוליד שלא לשמה זרק שלא לשמה פסל'.

[ובתוספות זבחים דף ח ע"א ד"ה זריקה מנלן מוכפר עליו הכהן מחטאתו כתבו: הרבה יש תימה דהני קראי דשחיטה וקבלה ושחט אותה לחטאת ולקח הכהן כתיבי בסתם חטאת כגון חטאת חלב בפרשת ויקרא גבי כשבה והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול וביטוי שפתים, אבל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב ובתורת כהנים באותה פרשה עצמה דחטאת חלב דריש מקרא דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בההיא פרשתא וזהו תימה דשביק קרא דעל חטאתו דכתיב בההיא פרשתא.

ובסוף התוספות כתבו: 'ויש מפרשים דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא דכתיב ביה נמי מחטאתו וקאי גם אחטאת חלב, וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים. נראה לי ברוך' (והוא כנראה הערת רבינו ברוך בר יצחק מחבר ספר התרומה, תלמיד הר"י).

ובגמרא שם דף ח סע"א מסקינן דאמר קרא זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' הקישו הכתוב לשלמים מה שלמים.. בעינן לשמן למצוה, אף חטאת.. בעינן לשמן למצוה; הילכך מצוה משלמים, והנך קראי לעכב.

אבל בתורת כהנים לא נזכר על הפסוק זאת התורה דהקישו הכתוב לשלמים דבעינן לשמן, ולהכי תניא התם על הפסוק הנאמר בחטאת נשיא: חטאת הוא (ויקרא ד, כד): 'חטאת שיהו כל מעשיו לשום חטאת. הוא, פרט לששחטו שלא לשמו' [ובתורת כהנים על הפסוק הנאמר בשלמים 'והקריב מזבח השלמים' (ויקרא ג, ג) דרשינן: 'והקריב מזבח, אע"פ ששחטו שלא לשמו'].

ובגמרא מנחות דף ד והברייתא שבזבחים דף י אזלי לשיטת התורה כהנים שמהפסוק 'חטאת הוא' האמור בחטאת נשיא ילפינן מתיבת חטאת למצוה ומתיבת הוא לעכב. ובהנך קראי דחטאת יחיד נתפרש דבעינן לשמה בכל שלשת העבודות (דשחיטה, קבלה וזריקה; אע"ג דשחיטה כשרה בזר).

משא"כ בסוגיא דגמרא זבחים דף ח סברי דבעינן פסוק לעכב על כל עבודה בנפרד (והני קראי דחטאת יחיד הם לעיכוב), ובעינן פסוק למצוה על כל עבודה בנפרד; ולהכי כתבי דלמצוה ילפינן משלמים.

יא] בתוספות מנחות דף ד ע"א ד"ה ליגמר עוונו מעוונו דשמיעת הקול כתבו: 'תימה דבהוריות פרק הורה כהן משיח (דף ח:): יליף דלא מייתי אשם תלוי אלא על ספק חטאת קבועה בג"ש דנאמר ואשם באשם תלוי ונאמר ואשמו בצבור ואדרבה נילף עוונו מעוונו דשמיעת הקול דעולה ויורד'. והעירו המפרשים (וכן הוא גם בהגהות חדשות שנדפסו מגוף כתב יד ר' עקיבא איגר בגליון התלמוד) דלכאורה היינו קושיית רב שימי בר אשי לרב פפא במסכת הוריות שם: 'ונילף ואשם ונשיאת עון מן ואשם ונשיאת עון', ולכן מסיק שם רב נמחמן בר יצחק 'דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה, ואל יוכיח שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה'.

יב] בתוספות שם ד"ה לאחר הקטרת אימורים (בסופו): 'והא דדריש בפרשת זאת תהיה גבי אשם מצורע כי כחטאת האשם הוא פרט לששחטן שלא לשמה – נראה דאסמכתא בעלמא הוא'.

ולשון התורה כהנים על הפסוק בפרשת מצורע הנאמר בכבש אשם מצורע 'ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת.. כי כחטאת האשם הוא לכהן' – 'הוא פרט לששחטו שלא לשמו'.

ולא פירשו התוספות מדוע נראה דאסמכתא בעלמא הוא.

ו[בפירוש החפץ חיים על תורת כהנים כתב דהכוונה בדרשת התורה כהנים הוא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

והוא פלא: מדוע צריכים פסוק מיוחד באשם מצורע יותר משאר כל הקרבנות שלא עלו לבעלים לשם חובה אם שחטן שלא לשמו (ובגמרא זבחים דף ה ע"א אמרינן: 'רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי: אם כשרים הם ירצו, ואם אין מרצין למה באין!'), ואמר אב"י דקושיית ריש לקיש הוא דאשם ארצויי נמי לירצי. וי"ל דלשיטת החפץ חיים להכי דרשינן לה בתורה כהנים לומר דגם באשם ארצויי לא מרצי וילפינן לכל האשמות מאשם מצורע).

ופירוש הנ"ל הוה אתי שפיר אם היה אפשר לפרש דגם הדרשה מ'חטאת הוא' הנאמר בחטאת נשיא 'פרט לששחטו שלא לשמו' היינו דלא עלה לבעלים לשם חובה, אבל הא דפסולה בדיעבד ילפינן מקראי דחטאת יחיד. אבל] כבר נתבאר לעיל אות א שהילפותא דחטאת נשיא 'הוא פרט לששחטו שלא לשמו' בא להורות שהוא פסול (כפשטות הסוגיא דזבחים דף י:) [עיי' שם ההוכחה על כך מהא דדרשינן בתורה כהנים בפרשה דשלמים 'אע"פ ששחטו שלא לשמו'), ולפי זה צריך לפרש כך גם באשם מצורע שהוא פסול אם שחטו שלא לשמו.

וי"ל דרב דאמר במנחות דף ד סע"א ואילך 'וכן אתה אומר באשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובאו להכשירו ולא להכשירו' אזיל בשיטת רבי חייא דודו שסידר את התורה כהנים ולמד מהפסוק דאשם מצורע ששחטו שלא לשמו פסול.

ובגמרא מנחות דף ה ע"א מותבינן ליה מהא דתניא (בתוספתא נגעים פרק ט, א): 'אשם מצורע שנשחט שלא לשמו או שלא ניתן מדמו על גבי בהונות הרי זה עולה לגבי מזבח וטעון נסכים אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה וצריך אשם אחר להכשירו', ומוקמינן לה בתויבתא.

ובתוספות שם ד"ה תויבתא כתבו: 'הוה מצי למימר רב תנא הוא ופליג כדקאמר בכמה דוכתי'.

והתוספתא היא כדברי רבי יוחנן דאמר במנחות דף פט ע"ב 'אשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון נסכים שאם אי אתה אומר כן פסלתו'. ומייתנין לה בגמרא שם דף צ ע"א בכותרת: 'תניא כוותיה דרבי יוחנן', ומסתבר שהוא מהברייתות ששנה רבי ינאי שהיה רבו של רבי יוחנן [כנ"ל אות ב ושם נסמן].

[יג] בגמרא מנחות דף ד ע"ב גרסינן: 'אמר רבי ירמיה מצינו שחלק הכתוב בין מכפרין ובין מכשירין, מכפרין אית בהו דאתו לאחר מיתה מכשירין לית בהו דאתו לאחר מיתה – דתנן: האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה'. ופירש רש"י בד"ה לא יביאו יורשין חטאתה 'דזו אחת מחמש חטאות המתות חטאת שמתו בעליה, וחטאת יולדת מכשיר הוא כדאמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כו:). מפני שמכשרתה לאכול בקדשים; ומדחטאתה להכשיר, עולתה לכפר כדכתיב ביולדת: אחד לעולה ואחד לחטאת [וכפר עליה הכהן]'.]

ובתוספות ד"ה מכשירין כתבו: 'פירש בקונטרס חטאת יולדת מכשיר היא כדאמרינן בפרק דם שחיטה מפני שמכשרתה לאכול בקדשים, ואגב ריהמיה לא דק שם ומשנה היא בפרק המביא אשם תלוי (כריתות דף כה). [ו]בתורה כהנים'.

ולהעיר דבתורה כהנים על הפסוק (ויקרא יב, ז) בפרשת תזריע המדבר ביולדת שהביאה

כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת 'והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה..'. תניא: 'והקריבו. מה תלמוד לומר? לפי שהיא טעונה שנים – יכול יהו שנים מעכבים אותה? תלמוד לומר: והקריבו, אחד מעכבה ואין שנים מעכבים אותה, איני יודע אם חטאת אם עולה, כשהוא אומר וכפר מה מצינו בכל מקום כפרה בחטאת, אף כאן כפרה בחטאת. וטהרה לאכול בזבחים', ועל הפסוק 'אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה' (ויקרא יב, ח) הנאמר בקרבן יולדת שלא תמצא ידה להביא שה ומביאה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת תניא: 'אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר, מלמד שהכפרה בחטאת. וטהרה, לאכול בזבחים'. ומוכח מהתורת כהנים שהכפרה בחטאת.

וברש"י על הפסוק והקריבו לפני ה' מעתיק תיבת 'והקריבו' ומפרש: 'ללמדך שאין מעכבה לאכול בקדשים אלא אחד מהם, ואיזה הוא חטאת, שנאמר: וכפר עליה הכהן וטהרה, מי שהוא בא לכפר – בו הטהרה תלויה'.

ומבאר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו "אז די טהרה פון דער אשה היולדת איז תלוי דוקא אין דעם קרבן חטאת וואס קומט לכפרה און ניט אין דער עולה.

ווייל די טומאה קומט דורך אן ענין וואס דארף האבן כפרה איז דעריבער די טהרה פון דער טומאה פארבונדן דערמיט וואס זי ברענגט איר כפרה" [לקוטי שיחות חלק כז ע' 86].

והיינו משום שכל לידה (בכל אשה) בצער הוא תוצאה מחטא עין הדעת, ולכן היא צריכה להביא כפרה על זה (וראה בחיי פרשת תזריע על הפסוק אשה כי תזריע וילדה וגו' וטמאה גו' כימי נדת דותה, כלי יקר ריש פרשת תזריע) [לקוטי שיחות שם ע' 85 והערה 39].

[ובפירוש הר"א מזרחי ניסה ליישב את הרש"י על החומש לפי הגמרא דמנחות, ועד"ז כתב בחק נתן על מנחות דף ד ע"ב. אבל לפי הפשט הנה בפירושו על המקרא פירש רש"י בהתאם לפשוטו של מקרא וכפי דדרשינן לה בתורת כהנים].

אבל בתוספות חיצוניות (נעתק ב'מוסף תוספות' לרבינו בצלאל אשכנזי על תוספות מנחות דף ד ע"ב ד"ה לא יביאו יורשין חטאתה) כתבו שלא יסתור המשנה בנזיר דהאשה שהביאה עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה להתורת כהנים בפרשת ויקרא בפרשת עולה ויורד דשמיעת הקול וטומאת מקדש וקדשיו 'שאם הפריש חטאתו ומת יביאו יורשים עולתו' דגרסו התוספות בההיא ברייתא 'ומנין שאם הביא עולתו ומת יביאו יורשין חטאתו תלמוד לומר אחד לחטאת ואחד לעולה' [וכן הוא הנוסח בשני כתבי יד של תורת כהנים שם] (לפי ביאורו של רבינו יחיאל מפאריז דבחטאת העוף אין דין חמש חטאות המתות 'דהיינו דוקא הכא (בחטאת העוף של יולדת אמרינן שאם הביאה עולתה ומתה שלא יביאו יורשין חטאתה) משום דחטאת מכשיר גבי יולדת והכשירה עיקר, דכפרה לא שייך בה שהרי לא חטאה' (והוא בניגוד לפשטות לשון התורת כהנים בפרשת תזריע 'אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר, מלמד שהכפרה בחטאת', אבל בשאר הנוסחאות של תורת כהנים פרשת ויקרא לא נזכר דין האיש שהביא עולתו ומת אם יביאו יורשין חטאתו).